

A dramatic, close-up photograph of a bird's eye and surrounding feathers. The eye is dark and intense, looking directly at the viewer. The feathers are dark and textured, creating a strong contrast with the bright, slightly out-of-focus feathers in the background.

*Odpreš oči, se ozreš
in se zanimaš za to bitje.*

Jure Detela

SMARTI ŽIVALI:

kritična animalistična perspektiva

1. mednarodna konferenca Slavistični znanstveni premisleki

Zbornik povzetkov

Maribor, december 2017

SLAVISTIČNI
ZNANSTVENI
PREMISLEKI

PREGLED VSEBINE

1 **Tanja Badalič**

Primerjava reprezentacij smrti živali v delih *Pes z Atlantide* in *Morje v času mrka* Mateta Dolenca, *Morje Bernharda Kellermannha* ter *Starec in morje* Ernesta Hemingwaya

2 **Marjetka Golež Kaučič**

Ali res le človek umre, žival pogine in rastlina ovene? Filozofska zmota ali antropocentrična diferenciacija smrti živali in izbranih folklornih in književnih besedilih

3 **Tomaž Grušovnik**

Nelagodna bližina: smrtnost živali in človeka

4 **Josip Guć**

Životinja u znanstveno-tehnološkoj epohi / Žival v znanstveno-tehnološki dobi

5 **Dragica Haramija**

Smrt živali v mladinski književnosti

6 **Alenka Jovanovski**

Zoe in bios: Agambenove analize življenja

7 **Hrvoje Jurić**

Granice umjetnosti: bioetički pogled na iskorištavanje ne-ljudskih životinja u sferi umjetnosti / Meje umetnosti: bioetični pogled na izkoriščanje nečloveških živali na področju umetnosti

8 **Željko Kaluđerović**

Bioetika, zakoni i ne-ljudska živa bića / Bioetika, zakoni in nečloveška živa bitja

9 **Friderik Klampfer**

Ali bi nam morale biti rejne živali v resnici hvaležne, ker jih redimo in (kol)jemo? Kritika argumenta iz pogoj(e)nega obstoja

10 **Mihaela Koletnik**

Značilnosti živali ter njihove vloge v narečnih živalskih frazemih

11 **Miklavž Komelj**

Smrt živali in metafora

12 **Suzana Marjančić**

Reprezentacija zla u dokumentarnim filmovima o pravima, odnosno oslobođenju životinja ili kako kultura kolje prirodu: "problem zla" u Coetzeejevu romanu o Elizabeth Costello / Reprezentacija zla v dokumentarnih filmih o pravicah oz. osvoboditvi živali ali kako kultura uničuje naravo: "problem zla" v Coetzejevem romanu o Elizabeth Costello

13 **Neda Radulović**

Bezbolna smrt? Reprezentacija (smrti) svinja u srpskom dokumentarnom filmu *Prenerazila se zimina* (2010) / Neboleča smrt? Prikaz (smrti) prašičev v srbskem dokumentarnem filmu *Prenerazila se zimina* (2010)

14 **Irena Stramlič Breznik**

Preplet rabe glagolov s pomenom 'prenehati živeti' za ljudi in živali

15 **Polonca Šek Mertük**

Odnos do (smrti) živali v *Svetem pismu*

16 **Branislava Vičar**

Protikapitalistični vidik kritičnih animalističnih študij: reprezentacija umiranja orangutanke v dokumentarnem filmu *Green* (2011)

17 **Dajana Vlaisavljević**

Kako su umirale životinje u novijoj hrvatskoj likovnoj umjetnosti / Kako so umirale živali v novejsi hrvatski likovni umetnosti

18 **Janja Vollmaier Lubej**

Živalska smrt v kratkoprazni zbirki Oči Andreja Makuca

19 **Калина Захова:** Ловът в българската литература /

Kalina Zahova: Lov v bolgarski literaturi

]

Primerjava reprezentacij smrti živali v delih *Pes z Atlantide* in *Morje v času mrka* **Mateta Dolenca, Morje Bernharda Kellermannia ter *Starec in morje* Ernesta Hemingwaya**

Tanja Badalič

Fakulteta za humanistiko,
Univerza v Novi Gorici,
Slovenija

Pisatelj Mate Dolenc (1945) v svojih delih *Pes z Atlantide* (1993) in *Morje v času mrka* (2000) postavlja v ospredje skromno in tradicionalno življenje prebivalk_cev majhnega otoka na Jadranu, ki so tesno povezani z naravnim sredozemskim okoljem, predvsem z morjem in življenjem v njem. Odnos med ljudmi in okoljem, v katerem nečloveške živali igrajo ključno vlogo, je predstavljen z različnih vidikov, saj mestoma prehaja od antropocentrizma k biocentrizmu. Dolenc je navdih za svoji deli našel v delih *Morje* (1910) Bernharda Kellermannia ter *Starec in morje* (1952) Ernesta Hemingwaya, v katerih je odnos ljudi do življenja v morju prikazan izrazito antropocentrično, saj jim morje predstavlja edini vir preživetja. Primerjava človeško-živalskih odnosov v vseh štirih delih kaže, da si ljudje prilaščajo življenja morskih živali za hrano ali zaslužek, večkrat tudi zgolj iz potrebe po dokazovanju lastnega ega in moči. Bralka_ec postane priča različnim reprezentacijam smrti živali, predvsem rib, ki reflektirajo hierarhičen odnos med človekom in živaljo, saj se slednjim izteče življenje na zelo (ne)human način. V romanah *Pes z Atlantide* in *Morje* so kot nasprotje podobam pobojev morskih živali, ki veljajo za nekaj samoumevnega ali celo nujnega, postavljenе podobe uboja udomačenih živalih – psov, ki pa v bralki_cu sprožijo sočutje in ogorčenje. S primerjavo reprezentacij živalskih smrti v izbranih delih lahko ponovno premislimo človekov odnos do sobitij.

Ali res le človek umre, žival pogine in rastlina ovene? Filozofska zmota ali antropocentrična diferenciacija smrti živali v izbranih folklornih in književnih besedilih

Marjetka Golež Kaučič

Glasbenonarodopisni inštitut
ZRC SAZU,
Slovenija

Prispevek poskuša prikazati smrt živali skozi njeno tematizacijo v izbranih besedilih slovenske in svetovne literature (Edgar Allan Poe, *Črna mačka*, 1843; Zofka Kveder, *Naše domače živali*, 1908; John Maxwell Coetzee, *Sramota*, 1999) ter izbranih slovenskih ljudskih pesmih (*Krt, Neubogljivi zajček ubit, Prašiče klali, Lovci ustrelje psa namesto volka*). Izhaja iz dveh teoretskih izhodišč, in sicer: (1) žival v literaturi in folklori ni metafora ali simbol, temveč realna subjektiviteta (v tem sledi Deteli in eko-/zoopoetiki ter zoofolkloristiki), (2) žival je oseba, enakovredna človeku. Prispevek ob tem kritično presoja hierarhični antropocentrični pogled na svet ter nasprotuje kakršni koli speciesistični lingvistični diskriminaciji (Dunayer), ki že na abstraktni ravni postavlja ločnico med človekom in živaljo. S pomočjo antropoloških, filozofskih, kritičnih animalističnih in ekokritičnih diskurzov (Ingold, Cavalieri, Derrida, Francione, Steiner, Vičar, Moe, Driscol, Attridge) in ob novem branju ter analizi izbranih besedil razpravlja o različnih reprezentacijah in diferenciacijah smrti živali ter razmerjih med človekom in živaljo ob zadnjem mejniku subjektove eksistence. Žival in njena smrt bosta v prispevku postavljeni v središče kritičnega diskurza kot izhodišče za govor o živalskem individuumu, ki je nad vrstnim. Poskusili bomo odgovoriti na ponavljajoče se vprašanje, ali lahko literatura (folklor) kot »občutena stvarnost« spremeni odnos posameznice_ka do vprašanja življenja in smrti živali ter posredno omogoči, da smrt živali ni le vprašanje akademske refleksije, temveč poziv k udejanjanju spremembe moralnega statusa živali v svetu.

Nelagodna bližina: smrtnost živali in človeka

Tomaž Grušovnik

Pedagoška fakulteta,
Univerza na Primorskem,
Slovenija

Številni pomembni evropski filozofi – Immanuel Kant, René Descartes, Luc Ferry in Alain Badiou – so v »živalskosti« videli končnost in smrtnost, medtem ko so v »etiki«, ki naj bi pripadala izključno »človeštву«, zagledali možnost transcendence. S tem je bila vzpostavljena ključna razlika med človekovo smrtnostjo (ki simbolizira prehod v večnost duha) in smrtjo živali (ki predstavlja umrljivost telesa), ta razlika pa se ohranja vse do danes. Sprejemanje živali v moralno skupnost zato zajema predvsem soočanje z našo lastno končnostjo, pripoznanje, da »smo pod kožo vsi krvavi« in da tudi mi ne umiramo nič drugače kot živali, da je smrt ena za vse. To je prav gotovo velik izziv za človeško bitje, kajti s tem je dekonstruirano njegovo zavetje pred kontingenco bivanja. Zavest o nelagodni bližini živali in človeka zato dreza v njegovo nikoli zares zaceljeno rano bivanja, saj odpira pereča vprašanja smotrnosti in smisla življenja ob soočanju z minljivostjo.

Životinja u znanstveno- tehnološkoj epohi

Josip Guć

Filozofski fakultet,
Sveučilište u Splitu,
Hrvatska

U ovom izlaganju razmatra se položaj životinje u epohi prevladavajuće znanstveno-tehnološke paradigme znanja. Unutar nje možemo uočiti određeni kontinuitet instrumentaliziranja životinje i njenog reduciranja na čovjeku raspoloživi resurs, ali i određene kvalitativne promjene u odnosu čovjeka spram životinje, koje nastupaju unutar tog istog okvira. Riječ je o mogućnostima genetičkog manipuliranja nad živim svijetom, zahvaljujući kojem se čovjekova instrumentalizacija životinje dotiče same njene intimne konstitucije. Međutim, pokazuje se da čovjekovo unižavanje prirode stoji u bliskoj svezi s njegovim ponižavanjem samoga sebe, odnosno drugog čovjeka. Tako se njegov odnos spram prirode ne može sagledati kao problem koji je izoliran od onih međuljudskih, na koje se često ograničavala tradicionalna etika. Upravo je osvještavanje nove situacije u kojoj se čovječanstvo našlo zahvaljujući nezdravom odnosu spram prirode potaknulo intenziviranje etičkih rasprava, ne samo po pitanju očuvanja prirode radi čovjekova opstanka, nego i po pitanju smislenosti i vrsti njegova moralnog obzira spram ne-ljudskih živih bića radi njih samih. Ovaj etički aspekt rasprave najadekvatnije mjesto dobiva unutar integrativne bioetike, čiji je pristup bitno obilježen pluri-perspektivističkim uvidima. Time integrativna bioetika pokušava izgraditi novu paradigmu znanja, kao odgovor na znanstveno-tehnološku paradigmu, koja je obilježila epohu u kojoj je odnos čovjeka spram živog svijeta došao do katastrofalnih ekstremi. Konačno, postavlja se filozofsko-povijesno pitanje o dotrajalosti znanstveno-tehnološke, odnosno o mogućnostima rađanja nove, bioetičke epohe.

Žival v znanstveno- tehnološki dobi

Josip Guć

Filozofska fakulteta,
Univerza v Splitu,
Hrvaška

Prispevek obravnava položaj živali v dobi prevladujoče znanstveno-tehnološke paradigmе znanja. Znotraj nje lahko opazimo določeno kontinuiteto instrumentalizacije živali, redukcije živali na razpoložljivi vir za človeka, a tudi nekatere kvalitativne spremembe v odnosu človeka do živali, ki se pojavljajo znotraj tega okvira. Gre za možnosti genetske manipulacije živega sveta, zaradi katere se človekova instrumentalizacija živali dotakne njenega samega intimnega ustroja. Vendar pa se kaže, da je človekovo uničevanje narave tesno povezano z njegovim ponižanjem samega sebe oziroma drugega človeka. Tako se njegov odnos do narave ne more obravnavati kot problem, izoliran od medčloveških problemov, na katere se je pogosto omejevala tradicionalna etika. Prav zavedanje nove situacije, v kateri se je znašlo človeštvo zaradi nezdravega odnosa do narave, je intenziviralo etične razprave, ne samo v smislu ohranjanja narave zavoljo človekovega preživetja, ampak tudi z vidika pomena in načina človekovega moralnega odnosa do nečloveških bitij zaradi njih samih. Ta etični vidik razprave dobiva najprimernejše mesto znotraj integrativne bioetike, katere pristop je pomembno zaznamovan s pluriperspektivističnimi vpogledi. S tem poskuša integrativna bioetika zgraditi novo paradigma znanja, in sicer kot odgovor na znanstveno-tehnološko paradigma, ki je zaznamovala obdobje, v katerem je odnos človeka do živega sveta pripeljal do katastrofalnih skrajnosti. Na koncu se postavlja filozofsko-zgodovinsko vprašanje dotrjanja znanstveno-tehnološke dobe oziroma možnosti rojstva nove, bioetične.

Smrt živali v mladinski književnosti

Dragica Haramija

Pedagoška fakulteta in
Filozofska fakulteta,
Univerza v Mariboru,
Slovenija

Živali se bistveno pogosteje kakor v mladinski književnosti v ožjem pomenu pojavljajo v otroški književnosti, tema smrti pa je odvisna predvsem od zvrstno-vrstne pripadnosti besedila (perspektiva). Živali so večinoma prikazane v svojem naravnem okolju, zato je pomembna ekosistemski delitev živali, torej delitev glede na življenjski prostor, saj je v literarnem delu posamezna žival nujno del naravnega (npr. reke, morja, gozdovi, jezera), spremenjenega (kjer človek deloma posega v okolje: gozd, jasa, travnik, pašnik, mlaka, ribnik) ali umetnega ekosistema (ki ga je človek popolnoma kultiviral: sadovnjak, vinograd, njiva, polje, vrt), katerega skrajnost so človeška naselja, torej vasi in mesta. Žival lahko živi v nekem ekosistemu takrat, ko je celotni prehranjevalni splet sklenjen (v verižni ljudski pesmi *Prišla je miška* je na primer opisan človekov življenjski krog s prehranjevalno verigo). Odnos krutosti človeka in njegovo poseganje v svet živali sta popolnoma razkrinkana v zbirkici kratkih zgodb Andreja Makuca *Oči*. Živali na kmetiji niso naravna tvorba, saj jih hrani človek in poskrbi za njihovo razmnoževanje, namenjene so delu in človekovemu preživetju (hrani), kar je v otroški književnosti velikokrat zastrto, zdi se celo, da je ta tema tabuizirana (npr. fantastična pripoved *Karlina pajčevina* Elwyna Brooksa Whita). V vlogi hišnih ljubljenčkov se v slovenski mladinski književnosti najpogosteje pojavljajo psi in mačke pa tudi nekatere ptice (predvsem papige), zlate ribice, hrčki, morski prašički. Pri teh živalih je pomemben odnos človeka do živali, ki je pozitiven in večinoma upoveduje naravno smrt živali zaradi starosti, pomemben segment pa je tudi žalovanje ob izgubi hišnega ljubljenčka (npr. serija sedmih knjig *Hektor Dima Zupana*).

Zoe in bios: Agambenove analize življenja

Alenka Jovanovski

Šentjur,
Slovenija

V prispevku se bom naslanjala na analize razmerja/razlike/kontakta med zoe in bios, ki jih je Agamben izpeljal v *Homo sacer* (IV, 2, Uporaba teles). Izginotje enega člena v pomenski dvojici zoe-bios ne pomeni, da izgine tudi razcep med njima. Razcep je slepa pega, skozi katero se manifestira najstrahovitejše jedro biopolitike. Izginotje razlike med bios in zoe v modernih jezikih, ki poznajo en sam pojem (življenje), deluje kot diskurzivni pogoj za to, da nereflektirani bios (pri Aristotelu politično vredno ali dobro življenje) iz ozadja manipulira zoe kot golo življenje.

Najgrozoviteje se ta polja manipulacije in izkoriščanja – v enačbo so pritegnjeni interesi korporativnega kapitala – kažejo v pojavu koncentracijskega taborišča. Muselmann, človek v komi in priključen na aparate, migrant, oseba brez dokumentov, brezpravni delavec ‐tretjega sveta‐ (skrit v gubi ‐prvega sveta‐, tako rekoč med nami): same oblike golega življenja, ki je legalno izključeno iz skupnega prostora na podoben način, kot so iz skupnega prostora izločene živali. Zato je življenje živali minimalni skupni imenovalec življenja vsakega čutečega bitja.

Zanima me naslednja premsa: konstrukcija živali kot generične oblike in kot ene od oblik golega življenja (ideološki diskurz uporablja znanstveni termin ‐biološko življenje‐) je jedro biopolitike, ki je prisotno tudi v konstrukciji človeškega življenja. Z drugimi besedami: v meni živi krava mlekarica. Živalska smrt je zato skrita v vsaki človeški smerti, prav ta skritost je vzrok za tabuzacijo človeške smrti. Živalska smrt, enako kot živalsko življenje, je tisto, kar naj ne bi vstopalo v zavedanje – če že, potem prekrito z antropomorfizacijo in nemočnim usmiljenjem. Toda politično dejstvo živalske smrti še kako obstaja v najbolj intimnem našega intimnega. Neopaznost živalskih življenj in živalskih smrtev, njihovo nevstopanje v polje diskurza je per negationem znak strahu, ki je vpet v to strukturo. Toda taka konstrukcija življenja/smrti ni edina možna.

Granice umjetnosti: bioetički pogled na iskorištavanje ne-ljudskih životinja u sferi umjetnosti

Hrvoje Jurić

Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska

Znanstveni centar izvrsnosti za
integrativnu bioetiku,
Zagreb/Rijeka/Split/Osijek,
Hrvatska

Posebna forma iskorištavanja ne-ljudskih životinja za ostvarenje ljudskih svrha – pored mučenja i ubijanja u svrhu prehrane, znanstvenih eksperimenta i zabave – jest njihovo iskorištavanje u sferi umjetnosti. Brojni su umjetnici, u raznim umjetničkim područjima i na različite načine, provodili takve prakse, pri čemu se ističe tzv. *performance art*. U ovom izlaganju osvrnut će se na neke umjetničke akcije suvremenih hrvatskih umjetnika (Siniša Labrović, Robert Franciszty, Željko Zorica Šiš, Pino Ivančić, Vlasta Delimar), koje su odnos ljudi i ne-ljudskih životinja eksplisirale i dovodile do ekstrema, jer su uključivale smrt ne-ljudske životinje, bilo da ju se tokom umjetničkog čina usmrćuje ili da se koristi njezino već mrtvo tijelo ili da se implicira njezina smrt. Izabrane primjere razmotrit će na podlozi bioetičkih argumenata koji govore protiv iskorištavanja, mučenja i ubijanja ne-ljudskih životinja (Albert Schweitzer, Fritz Jahr, Peter Singer, Tom Regan, Joan Dunayer), te će nastojati odgovoriti na pitanja: da li cilj opravdava sredstva, odnosno koji ciljevi opravdavaju koja sredstva; postoji li supstančijalna razlika između „ubijanja“ i „žrtvovanja“ (u ove ili one svrhe); da li u sferi umjetnosti trebaju važiti isti etički (i pravni) principi i pravila kao i u drugim sferama u kojima se iskorištava, muči i ubija ne-ljudske životinje; te gdje se i na koji način susreću (stapaju ili sukobljavaju) etika i estetika?

Meje umetnosti: bioetični pogled na izkoriščanje nečloveških živali na področju umetnosti

Hrvoje Jurić

Filozofska fakulteta,
Univerza v Zagrebu,
Hrvaška

Znanstveni center odličnosti za
integrativno bioetiko,
Zagreb/Reka/Split/Osijek,
Hrvaška

Posebna oblika izkoriščanja nečloveških živali za uresničitev človekovih namenov – poleg mučenja in ubijanja za hrano, znanstvene poskuse in zabavo – je njihova uporaba na področju umetnosti. Mnogo umetnic_kov je tovrstne prakse – na različnih umetniških področjih in na različne načine – izvajalo v obliki t. i. performativne umetnosti (angl. *performance art*). V predavanju bom obravnaval nekaj umetniških projektov sodobnih hrvaških umetnic_kov (Siniša Labrović, Robert Franciszty, Željko Zorica Šiš, Pino Ivančić, Vlasta Delimar), ki so odnos med ljudmi in nečloveškimi živalmi razvili in pripeljali do skrajnosti, saj so vključevali smrt nečloveške živali. Žival je bila med umetniškim dejanjem bodisi usmrčena bodisi je bilo uporabljeno njeno že mrtvo telo ali pa je bila implicirana njena smrt. Izbrane primere bom obravnaval s pomočjo bioetičnih argumentov, ki govorijo proti zlorabi, mučenju in ubijanju nečloveških živali (Albert Schweitzer, Fritz Jahr, Peter Singer, Tom Regan, Joan Dunayer), ob tem pa bom poskušal odgovoriti na vprašanja: ali cilj opravičuje sredstva, tj. kateri cilji opravičujejo katera sredstva; ali obstaja velika razlika med "ubijanjem" in "žrtvovanjem" (v take ali drugačne namene); ali naj se na področju umetnosti uporablja ista etična (in pravna) načela in pravila kot na drugih področjih, na katerih prihaja do izkoriščanja, mučenja in ubijanja nečloveških živali; kje in na kakšen način sovpadata (ali prihajata v navzkrižje oz. konflikt) etika in estetika.

Bioetika, zakoni i ne-ljudska živa bića

Željko Kaluđerović

Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom Sadu,
Srbija

Autor u radu analizira normativne akte koji regulišu zaštitu životinja, kako na nivou nacionalnih država tako i nadnacionalnih organizacija i saveza država, povesni tok te zaštite, počevši od prvih ideja o srodnosti svih varijeteta života u antičkoj Grčkoj, koje su pretpostavljale suzdržavanje od ubijanja, žrtvovanja i konzumiranja životinja, sve do savremenih verzija nivelisanja razlike između čoveka i tzv. ne-ljudskih živih bića, ali i pokušava da pojmovno artikuliše izraze koji se upotrebljavaju u dokumentima koja opserviraju zaštitu životinja. U članku se, iz praktičko-filosofske perspektive, razmatraju termini „životinja“ („svaki kičmenjak koji je u stanju da oseti bol, patnju, strah i stres“), „dobrobit“ („obezbeđivanje uslova u kojima životinja može da ostvaruje svoje fiziološke i druge potrebe svojstvene vrsti“), „zlostavljanje“ („svako postupanje ili nepostupanje sa životnjama kojim se namerno ili iz nehata izaziva bol, patnja, strah, stres, povreda, narušava genetska celovitost životinje i izaziva smrt“), te drugi termini koji su relevantni za razumevanje dominantno antropocentričkog pristupa životnjama. U tekstu se, takođe, istražuju teškoće u implementaciji donetih zakona o zaštiti i dobroti životinja, koje su uslovljene nedovoljno interiorizovanim senzibilitetom, kako zvaničnih institucija tako i građana, prema ne-ljudskim živim bićima. Autor, konačno, smatra da se rešenje pomenuih problema ne nalazi u promptnom sleđenju neantropocentričkih modaliteta relativizovanja diferencije između ljudi i životinja, već u adekvatnom *paideutičkom* pristupu koji će kod ljudi razvijati inherentni bioetički model prihvatanja životinja kao stvorenja koja zavređuju moralno odnošenje, uvažavanje i doličan tretman.

Bioetika, zakoni in nečloveška živa bitja

Željko Kaluđerović

Filozofska fakulteta,
Univerza v Novem Sadu,
Srbija

Prispevek analizira normativne akte, ki urejajo zaščito živali tako na ravni nacionalnih držav kot na ravni nadnacionalnih organizacij in zvez držav. Predstavi zgodovinski razvoj zaščite od prvih idej o podobnosti vseh vrst življenja v antični Grčiji, ki so predvidevale vzdržnost od ubijanja, žrtvovanja in uživanja živali, do sodobnih različic izravnave razlike med človekom in tako imenovanimi nečloveškimi živimi bitji. Prav tako poskuša pojmovno artikulirati izraze, uporabljene v dokumentih, ki obravnavajo zaščito živali. V članku se s praktično-filozofskega vidika preučujejo izrazi *žival* ('vsak vretenčar, ki je sposoben občutiti bolečino, trpljenje, strah in stres'), *dobrobit* ('ustvarjanje pogojev, v katerih lahko žival zadovoljuje svoje fiziološke in druge potrebe, povezane z vrsto, ki ji pripada'), *zloraba* ('vsako ravnanje ali neravnanje z živaljo, ki namerno ali iz malomarnosti povzroči bolečino, trpljenje, strah, stres, poškodbe, ruši genetsko celovitost živali in povzroči smrt') in drugi izrazi, pomembni za razumevanje prevladujočega antropocentričnega pristopa k živalim. Članek namerja pozornost tudi težavam pri izvajanju sprednjih zakonov o zaščiti in dobrobiti živali, ki so pogojene z institucionalnim in individualnim pomanjkanjem senzibilitete do nečloveških živih bitij. Avtor rešitve ne vidi v takojšnjem sledenju neantropocentričnim načinom relativizacije razlik med ljudmi in živalmi, temveč v ustrezinem *pedevtičnem* pristopu, ki bo pri ljudeh razvijal naraven bioetični model pripoznanja živali kot bitij, ki zaslužijo moralen odnos, spoštovanje in dostojno obravnavo.

Ali bi nam morale biti rejne živali v resnici hvaležne, ker jih redimo in (kol)jemo?

Kritika argumenta iz pogoj(e)nega obstoja

Friderik Klampfer

Filozofska fakulteta,
Univerza v Mariboru,
Slovenija

Rejo živali za zakol (in znanstvene raziskave) se pogosto upravičuje z argumentom iz pogojnega obstoja: če jih ne bi redili za zakol (in raziskave), rejne (in laboratorijske) živali sploh ne bi obstajale; obstoj, čeravno kratek in vse prej kot idealen, pa je zanje vseeno neprimerno boljši od neobstoja. Tudi če bi bila njihova predčasna smrt v klavnici (ali laboratoriju) zanje slaba iz podobnih razlogov, zaradi katerih jo objokujemo in odlagamo pri ljudeh, tj. ker jih prikrajša za dobrine prihodnjega življenja, jih z ubojem ne bi oškodovali oz. jim vsaj ne bi naredili krivice.

V prispevku skušam ugotoviti, ali je ta v laični javnosti nedvomno priljubljen argument zdrav oz. dober. V ta namen si zastavim dve bolj osnovni vprašanji: (a) ali je predčasna smrt lahko slaba za kokoši, purane, krave, ovce, prašiče, miši, podgane in druge živali, tudi če te nimajo ne pozitivnega odnosa do lastne prihodnosti in ne želja in načrtov za prihodnost, ki bi jim jih lahko tako smrt onemogočila, in (b) v kakšnem smislu bi bilo lahko vsakodnevno množično pobijanje naštetih živali krivično, tudi če jih pri tem – drugače kot (večino) ljudi – morda ne prikrajšamo za prihodnost, ki bi se je bile zmožne veseliti ali si jo že elele dočakati. Temeljiti premislek razkrije, da se argument iz pogojnega obstoja opira na vrsto problematičnih predpostavk in da je zato njegova izhodiščna intuitivnost varljiva.

Značilnosti živali ter njihove vloge v narečnih živalskih frazemih

Mihaela Koletnik

Filozofska fakulteta,
Univerza v Mariboru,
Slovenija

Po Kebru (1996: 6) so živali s svojimi ustaljenimi, pogosto že v basnih uveljavljenimi resničnimi, domnevnnimi ali namišljenimi lastnostmi zelo primerne za slikovito označevanje ljudi in njihovih značajev z metaforami in s frazemi, zlasti s primerami, a tudi s pregovori in z reki.

V prispevku bodo živali predstavljene tako, kot se pojavljajo v jeziku, natančneje v frazemih s sestavinami za domače živali, zbranih v notranjskem zagorskom in porabskem gornjeseniškem govoru. Frazemi bodo analizirani glede na pripadnost živali živalski vrsti in pomen, pri čemer se bodo ugotavljale lastnosti in vloge posameznih živalskih vrst, prenesene na človeka. S stališča tvorbe frazmov se npr. trem članom goveje družine (biku, kravi, teletu) v notranjskem govoru pripisuje neumnost – *gledati ko bik (tele) v nova vrata, riniti ko bik skozi zaprta vrata, neumen ko krava, neumen ko tele*, dvema (biku, volu) pa moč in posledično veljava – *močan ko bik, bosti (riniti) se ko dva vola*. Pri biku izstopajo še zunanje telesne značilnosti – *zgrabiti bika za roge*, krava pa je prepoznana po pitju velikih količin vode – *pijan ko krava* – in načinu prehranjevanja – *ne skupaj krave pasti*. Govedo je v nekaterih frazemih poimenovano živila in takrat se mu pripisujeta delavnost – *delati ko črna živila* – in pomembnost – *velika živila*. V Porabju npr. pri psu med več lastnostmi izstopata njegov slab položaj – *iti komu kak psu v studencu, zebsti koga kak psa, lačen kak pes* – ter človeška grobost v odnosu do te živali – *dol streliti koga kak psa, ubiti koga kak psa*. V frazemih je prepoznan po nerazumevanju z mačko – *biti kak pes pa maček, gledati se kak pes pa maček*, nagonskem ravnanju – *skočiti kak pes na čonto, opreznosti – držati kaj kak pes ježa*, pripisujeta pa se mu še napadalnost – *pes izmeri hlače komu, gristi se kak dva psa* – in zavajanje – *lagati se kak pes*. Ugotavljamo, da so na človeka prenesene živalske lastnosti in vloge pogosto negativne.

Reference:

- Janez KEBER, 1996: *Živali v prispodobah 1*. Celje: Mohorjeva družba.
 – 2011: *Slovar slovenskih frazmov*. Ljubljana: ZRC SAZU.
 Vera SMOLE, 2014: *Frazemi s poimenovanji za domače živali v slovenskem vzhodnodolenjskem šentruperskem govoru*. Dostopno 25. 9. 2017 na:
http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Smole%20za%20WEB.pdf

Smrt živali in metafora

Miklavž Komelj

Ljubljana,
Slovenija

Prispevek bo izhajal iz kritike substitutivne metafore, kot jo je v svojih zapisih razvijal Jure Detela; ta kritika bo aplicirana na primere nekaterih del iz zgodovine umetnosti – od Eisensteinove Stavke do nekaterih primerov sodobne umetnosti –, ki so kot svoj postopek uporabila realno smrt neke živali, da bi z njo formulirala metaforično ponazoritev smrti. Za Detelo je bila kritika mehanizma metafore tudi kritika mehanizma ubijanja: znotraj simbolnega se vsako namerno ubijanje zgodi kot metaforizacija in substitucija – in prav v tem je njegova resnična ubijalskost.

Reprezentacija zla u dokumentarnim filmovima o pravima, odnosno oslobođenju životinja ili kako kultura kolje prirodu: "problem zla" u Coetzeejevu romanu o Elizabeth Costello

Suzana Marjanović

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb,
Hrvatska

U članku reprezentaciju zla u dokumentarnim filmovima o pravima, odnosno oslobođenju životinja, i to na temelju etičke izjave redatelja Shauna Monsona (film *Zemljani/Earthlings*, 2005.), kojom je postavio potrebu gledanja zla o industrijskim konclogorima smrti, jer – njegovim određenjem – životinje su trpjele tijelima, a mi samo trebamo pogledati (očima), nastojat ću "osvijetliti" poglavljem Problem zla akademskoga romana *Elizabeth Costello* (2003.) J. M. Coetzeja.

U dokumentarnim filmovima o pravima, odnosno oslobođenju životinja – životinja figurira u dvostrukoj ontološkoj optici; kao subjekt u dokumentarnim filmovima ali preko sebe kao objekta u stvarnosti u kojoj je svedena samo kao machina animata.

Reprezentacija zla v dokumentarnih filmih o pravicah oz. osvoboditvi živali ali kako kultura uničuje naravo: "problem zla" v Coetzeejevem romanu o Elizabeth Costello

Suzana Marjanic

Inštitut za etnologijo in folkloristiko, Zagreb,
Hrvaška

V prispevku obravnavam poglavje Problem zla akademskega romana *Elizabeth Costello* (2003) J. M. Coetzeja, da »osvetlim« reprezentacijo zla v dokumentarnih filmih o pravicah ozioroma osvoboditvi živali. Izhajam iz etične izjave režiserja Shauna Monsona (film *Zemljani (Earthlings, 2005)*), ki izpostavlja potrebo po pogledu na zlo industrijskih števcev smrti; kot trdi, so živali trpele telesno, mi moramo pa samo pogledati (z očmi).

V dokumentarnih filmih o pravicah oz. osvoboditvi živali se žival pojavlja v dvojni ontološki optiki; kot subjekt v dokumentarnih filmih, a preko sebe kot objekta v stvarnosti, v kateri obstaja le kot machina animata.

**Bezbolna smrt?
Reprezentacija
(smrti) svinja u
srpskom
dokumentarnom
filmu
*Prenerazila se
zimina (2010)***

Neda Radulović

Fakultet dramskih umetnosti,
Univerzitet umetnosti u
Beogradu,
Srbija

U izlaganju planiram da se osvrnem na reprezentaciju smrti svinja u dokumentarnom filmu *Prenerazila se zimina* (2010) koji tretira problem uvođenja evropskih zakona o uzgoju/ubijanju svinja u Srbiji početkom dvadeset i prvog veka. Nadovezujući se na razmatranja Carol J. Adams (1990) kao i Jaques Derrida (1991), u izlaganju ću problematizovati prikazivanje životinja, imajući u vidu koncepte odsutnog referenta, kao i traga, odnosno postojanja u odsustvu što ću primeniti u analizi dokumentarnog filma *Prenerazila se zimina*.

Prenerazila se zimina – film Mladena Kovačevića je imao relativno malu publiku, to jest publiku festivala dokumentarnog filma. Nastao je u sasvim postjugoslovenskom kontekstu, kao deo šireg problema tranzitiranja Srbije ka evropskim normama, fokusirajući se na svinjokolj kao nekropolitiku. Ova analiza će posebno problematizovati pitanje životinjske patnje iz perspektive kritičke animalistike, a posebno ideju “bezbolne” smrti životinja, implicirane evropskim zakonima o odgoju, kao i komodifikacije patnje u postsocijalističkom i/ili kontekstu liberalnog kapitalizma. Iako direkstan u prikazivanju sve surovosti tradicionalnog ubijanja svinja na srpskim farmama i u tom smislu tretirajući neke aspekte života realnih svinja, u izlaganju ću ispitati i odgovoriti na pitanje da li i na koji način, ovaj film prikazuje svinje, odnosno da li narativ centriра čoveka ili realnu životinju, a osvrnući se i na pitanja problema naracije, reprezentacije životinja i životinjske smrti kao i problem potencijalnog antropomorfizma.

**Neboleča smrt?
Prikaz (smrti)
prašičev v srbskem
dokumentarnem
filmu
*Prenerazila se
zimina (2010)***

Neda Radulović

Fakulteta za dramske umetnosti,
Univerza v Beogradu,
Srbija

V prispevku nameravam obravnavati reprezentacijo smrti prašičev v dokumentarnem filmu *Prenerazila se zimina* (2010), ki se ukvarja s problematiko uvajanja evropske zakonodaje na področju vzreje/ubijanja prašičev v Srbiji na začetku enaindvajsetega stoletja. Prikaz živali bom problematizirala na podlagi raziskav Carol J. Adams (1990), kakor tudi Jaquesa Derridaja (1991) in pri analizi uporabila koncept odsotnega referenta, kakor tudi sledi oziroma obstajanja v odsotnosti.

Film Mladena Kovačevića *Prenerazila se zimina* ni dosegel širokega občinstva, ampak zgolj občinstvo festivala dokumentarnega filma. Nastal je v povsem postjugo-slovanskem kontekstu, kot del širšega problema prehajanja Srbije k evropskim standardom, in se osredinja na ubijanje prašičev kot nekropolitiko. V analizi bom problematizirala zlasti vprašanje trpljenja živali z vidika kritične animalistike, predvsem idejo "neboleče" smrti živali, implicirane z evropskimi zakoni o vzreji, kakor tudi komodifikacije trpljenja v postsocialističnem kontekstu in/ali kontekstu liberalnega kapitalizma. Čeprav je film neposreden v prikazu vse surovosti tradicionalnega ubijanja prašičev na srbskih kmetijah in v tem smislu obravnava nekatere vidike življenja realnih svinj, bom v prispevku izpostavila vprašanje, ali in na kakšen način film prikazuje svinje oziroma ali narativa postavlja v ospredje čoveka ali realno žival. Dotaknila se bom tudi vprašanja naracije, reprezentacije živali in živalske smrti, kakor tudi problema potencialnega antropomorfizma.

Preplet rabe glagolov s pomenom 'prenehati živeti' za ljudi in živali

Irena Stramljič Breznik

Filozofska fakulteta,
Univerza v Mariboru,
Slovenija

Smrt je tako za človeka kot žival travmatična izkušnja, kar se izraža tudi v bogati frazeološki izrazitvi, hkrati pa ima to glagolsko pomensko polje bogato razvito sinonimiko, zlasti z negativno konotacijo (Stramljič 1999).

V prispevku bosta najprej prikazana dva sopomenska glagolska niza. Prvi bo povezan s slovarsko nevtralnim glagolom *umreti* 'prenehati živeti' za človeka, drugi za slovarsko nevtralni izraz s pomenskim kvalifikatorskim pojasnilom pri živalih poginiti 'prenehati živeti'.

Na podlagi korpusne analize bodo najprej podani podatki o pogostnosti rabe posameznega glagola, nato pa predstavljene še najtipičnejše sopojavnice levo ali desno od glagolov, s pomočjo katerih bo mogoče ugotoviti, kateri glagoli se najpogosteje vežejo s smrtno človeka in kateri s smrtno živali.

Izmed frazeoloških struktur bo namenjena pozornost le tipu glagolskih primerjalnih frazemov s strukturo glagol kot kaj, iz katere – predpostavljamo – bo razvidno, da se negativno konotirani glagoli umiranja (za živali) pogosto nanašajo na smrt človeka, kot npr. (*po)cepati kot muhe, crkniti kot pes (za plotom)*.

Odnos do (smrti) živali v Svetem pismu

Polonca Šek Mertük

Pedagoška fakulteta,
Univerza v Mariboru,
Slovenija

V prispevku bo predmet preučevanja odnos do živali, tudi odnos do smrti živali v *Svetem pismu* Stare in Nove zaveze. Odnos do živali bo prikazan celostno, brez namenskega izseka izbranih citatov.

Iz zapisov v *Svetem pismu* je mogoče razbrati, da je Bog ob stvarjenju sveta človeku zaupal gospodovanje nad živalmi (»Bog ju je blagoslovil in Bog jima je rekел: "Bodita rodovitna in množita se, napolnita zemljo in si jo podvrzita; gospodujta ribam v morju in pticam na nebu ter vsem živalim, ki se gibljejo po zemljil"«) (1 Mz 1,28) in s tem so bile živali pomaknjene v podrejeno pozicijo. Človeško-živalski odnos v *Svetem pismu* je utemeljen na človekovem vladanju nad živalmi, že v Stari zavezi pa je omenjeno tudi ravnanje z živalmi in s tem človekove dolžnosti skrbi do njih: »Šest dni delaj, sedmi dan pa počivaj, da si odpočijeta tvoj vol in osel in si oddahneta sin twoje dekle in tujec!« (2 Mz 23,12); »Pravični skrbi za svojo živino, srce krivičnih pa je kruto.« (Prg 12,10)

Smrt živali je bila dovoljena v korist človeka za hrano (»Vse, kar se giblje in živi, naj vam bo za živež, tudi vse zelene rastline vam dajem.«) (1 Mz 9,3) in oblačila (»Janez je nosil obleko iz kamelje dlake in usnjen pas okoli ledij. Hranil se je s kobilicami in z divjim medom.«) (Mt 3,4), v Stari zavezi pa celo zapovedana in hvaljena kot daritev Gospodu. Skrb za življenje živali je bila izražena le v primeru, če bi ta smrt imela implikacije na ravnanje s sočlovekom (»Zato pa: če jed pohujšuje mojega brata, nikoli več ne bom jedel mesa, da ne bi pohujšal svojega brata.«) (1 Kor 8,13). Ubijanje živali v *Svetem pismu* se načeloma ne obsoja. Izjema je prerok Izaija, ki smrt živali enači z ubijanjem človeka (»Kdor kolje vola, ubija človeka, kdor žrtvuje ovco, lomi tilnik psu, kdor daruje jedilno daritev – svinjsko kri, kdor zažiga kadilo, časti malike.«) (Iz 66,3)

Protikapitalistični vidik kritičnih animalističnih študij: reprezentacija umiranja orangutanke v dokumentarnem filmu *Green* (2011)

Branislava Vičar

Filozofska fakulteta,
Univerza v Mariboru,
Slovenija

V prispevku predstavim vidik kritičnih animalističnih študij, ki se osredinja na vlogo kapitalistične politične ekonomije pri oblikovanju človeško-živalskih odnosov in zatiranju živali. Uporabim teoretsko-metodološko orodje filmske semiotike in multimodalne kritične diskurzivne analize ter se osredinim na reprezentacijo umiranja orangutanke v dokumentarnem filmu *Green* (2011) francoskega režiserja Patricka Rouxela. *Green* je ime orangutanke, ki se je osamljena znašla v svetu, ki mu ne pripada, saj je njen svet uničila brutalnost korporativne kapitalistične proizvodnje. Dokumentarec je bil posnet na Borneu in Sumatri ter v zatočišču za orangutane BOS Nyaru Menteng na Borneu, kjer je *Green* preživila svoje zadnje dneve.

Z analizo tipičnih strukturnih elementov filma (slika, kader, mimika itd.) preiskujem: a) kako se v filmu vzpostavlja subjektiviteta orangutanke in b) kako se reprezentacija smrti orangutanke in transformacija njene habitata umeščata v kontekst kapitalistične ekspanzije in globalne ekološke krize. Ugotavljam, da dokumentarna filmska reprezentacija vzpostavlja posameznost živali: ekološke transformacije zaradi neokolonialnih plantaž so predstavljene kot grožnja življenju vsake posamezne živali. Vendar pa smrt orangutanke zaradi uničenja habitata orangutanov in živali drugih prostozivečih vrst ni prikazana kot individualni, ampak kot globalni problem z referencami na kapitalistični ekonomski sistem ter korporativno globalizacijo, ki jo usmerjajo zahodne finančne institucije, podpira pa potrošniška kultura globalnega kapitalizma.

Kako su umirale životinje u novijoj hrvatskoj likovnoj umjetnosti

Dajana Vlaisavljević

Moderna galerija, Zagreb,
Hrvatska

Umjetnik kao čovjek koji promatra, doživljava i proživljava svijet oko sebe duboko i suštinski, često i bolno svojim djelima potiče na refleksiju. Likovni trag, kao što je to nebrojeno puta izrečeno, najstariji je čovjekov trag i u njemu su čovjek i životinja nerazdvojni znakovi postojanja. Motiv životinje u likovnim umjetnostima, dakle, najstariji je motiv jer se život i smrt životinje i čovjeka oduvijek isprepleću. U okviru animalističkih tema motivi umirućih i mrtvih životinja često su u žanrovskom smislu povezani i s drugim likovnim temama kao što su mrtve prirode, mitološke ili povjesne figurativne scene, genre scena, npr. lov i ribolov i slično.

Među najčešće prikaze mrtvih životinja ubrajaju se mrtve prirode sa životnjama. Riječ je o likovnim motivima na kojima umjetnik životinje može koristiti samo kao dio dobro koncipirane kompozicije, u kojoj je životinsko truplo tretirano jednako kao vaza ili kakav čup. Rjeđe, pak, umjetnik izražava i vlastitu nelagodu odnosno suosjećajnost ili čak kritički stav prema korištenju životinja u dekorativnom smislu. Sličan odnos čovjeka / slikara vidljiv je i na slikama lova, povjesnim ili mitološkim scenama na kojima je slava ili patnja usmjerena samo na čovjeka. Za razliku od takvog antropocentričnog pristupa u navedenim temama, postoje umjetnička djela koja za svoju temu imaju upravo suosjećajnost čovjeka prema životinji koja potiču refleksivnost i provociraju reakciju, društveni angažman. Posebno su delikatni radovi koji preko životinjskih stanja reflektiraju umjetnikovo osobno psihičko stanje. Unutar performativnih umjetnosti javlja se problem korištenja i ubijanja životinja u umjetničke svrhe.

Raznolikost motiva umiranja i mrtvih životinja, u većoj ili manjoj mjeri, moguće je pratiti i kroz likovna ostvarenja hrvatskih umjetnika od 19. stoljeća do danas (npr. Iso Kršnjavi, Mato Celestin Medović, Miroslav Kraljević, Vladimir Becić, Vladimir Filakovac, Ivan Generalić, Valerije Michieli, Stjepan Gračan, Vlasta Delimar, Stipan Tadić i mnogi drugi).

Kako so umirale živali v novejši hrvaški likovni umetnosti

Dajana Vlaisavljević

Moderna galerija, Zagreb,
Hrvaška

Umetnik_ca kot človek, ki svet okrog sebe opazuje, doživlja in preživilja globoko in temeljito, s svojimi deli pogosto in boleče spodbuja refleksijo. Likovna sled, kot je bilo že ničkolikorat povedano, je najstarejša človeška sled, v kateri sta človek in žival neločljivi znamenji obstoja. Motiv živali v likovnih umetnostih je torej najstarejši motiv, saj se življenje in smrt živali in človeka od nekdaj prepletata. V okviru animalističnih tem se motivi umirajočih in mrtvih živali v žanrskem smislu pogosto povezujejo tudi z drugimi likovnimi temami, kot so tihožitja, mitološki ali zgodovinski figurativni prizori, žanrski prizori (npr. lov in ribolov) in podobno.

Med najpogostejše upodobitve mrtvih živali štejemo tihožitja z živalmi. Gre za likovne motive, na katerih lahko umetnik živali uporabi le kot del dobro zastavljene kompozicije, v kateri se živalsko truplo obravnava enako kot vaza ali kozarec. Redkeje umetnik izraža tudi lastno nelagodje oziroma sočutje ali celo kritičen odnos do uporabe živali v dekorativnem smislu. Podoben odnos človeka/slikarja se kaže tudi na slikah, ki upodabljajo lovske, zgodovinske ali mitološke prizore, kjer sta slava ali trpljenje usmerjena samo na človeka. Obstajajo pa tudi umetniška dela, ki v nasprotju z antropocentričnim pristopom v navedenih temah, s temo sočutja človeka do živali spodbujajo refleksijo in sprožajo reakcijo, družbeni angažma. Zlasti problematična so dela, ki skozi živalska stanja izražajo osebno duševno stanje umetnice_ka. Znotraj uprioritvenih umetnosti se pojavlja problem uporabe in ubijanja živali za umetniške namene.

Raznolikost motivov umiranja in mrtvih živali lahko v večji ali manjši meri spremlijamo v likovnih delih hrvaških umetnic_kov od 19. stoletja do danes (npr. Iso Kršnjavi, Mato Celestin Medović, Miroslav Kraljević, Vladimir Becić, Vladimir Filakovac, Ivan Generalic, Valeria Michieli, Stjepan Gračan, Vlasta Delimar, Stipan Tadić in mnogi drugi).

Živalska smrt v kratkopoznici zbirki Oči Andreja Makuca

Janja Vollmaier Lubej

Maribor,
Slovenija

Prispevek predstavi kratkopozno zbirko *Oči* (2001) sodobnega slovenskega pisatelja Andreja Makuca, ki v svojih literarnih delih nemalokrat tematizira najrazličnejše oblike nasilja nad posameznico_kom. V *Očeh* je poudarjeno nasilje nad živaljo, zato se prispevek ukvarja z reprezentacijo živalskih smrtni ter odnosi med človekom in živaljo. Živalske smrti so analizirane oziroma poudarjene z vidika subjektivnega (egoističnega, egocentričnega) videnja umiranja, mučenja živali in agresivnosti do nje, sprenevedanja ter prikrivanja živalskega trpljenja pa tudi glede na razumevanje družbeno-kulturnega konteksta. Pri odnosu med posameznico_kom in živaljo analiza upošteva odnos, ki ga do živali vzpostavlja otrok, in odnos, ki ga do živali vzpostavlja odrasla_i, pri čemer je prvi nemalokrat žrtev agresije, manipulacije druge_ga. Predstavljeni so popredmetenje živali, surovost in brezčutno izživljjanje literarnega lika nad živaljo ter njegovo opravičevanje tega nasilja.

Ловът в българската литература

Калина Захова

Института за литература,
Българска академия на
науките,
България

Текстът проследява нормализацията на убиването на животни за удоволствие, както тя е представена в българската литература. Някои писатели са откровено цинични, други – по-прикрити и резервирани, трети са признати за виртуозни "анималисти", но тази виртуозност е основана на убийство и смърт. Текстът предлага примери от ловните творби на различни български писатели (напр. Елин Пелин, Йордан Радичков, Ивайло Петров, Емилиян Станев, Дончо Цончев и др.) и извежда от тях най-често срещаните обяснения и извинения за убиването на животни чрез лов, сред които: така сме родени, човекът има ативистичен инстинкт за изтребление; винаги е било така; ловуването те прави истински мъж, истински боец, истински българин; различните животни заслужават различно отношение; само на лов отношенията между хората са истински; само на лов се постига единение с природата; истинските ловци са добри, а бракониерите са лоши; няма нищо лошо в това да се убиват животни; бяхме част от ловната дружинка на Тодор Живков, Пенчо Кубадински и останалите конистически лидери. Българската литература също така илюстрира широкия диапазон от чувства, с които ловуването е представено като свързано: от угризенията на съвестта и признанието за алчност и жестокост, през съмнението и милосърдието (достоверно или фалшиво), до лекотата и насладата от храната, трофеите, суетата.

Lov v bolgarski literaturi

Kalina Zahova

Inštitut za literaturo,
Bolgarska akademija znanosti,
Bolgarija

Prispevek preučuje normalizacijo ubijanja živali za užitek, kakor je prikazana v bolgarski literaturi. Nekateri pisatelji so odkrito cinični, nekateri bolj prikriti in zadržani, drugi znani kot vrhunski "živalski pisatelji", vendar pa to mojstrstvo temelji na umoru in smerti. Prispevek predstavlja primere iz lovskih del različnih bolgarskih pisateljev (na primer Elin Pelin, Yordan Radichkov, Ivaylo Petrov, Emilian Stanev, Doncho Tsonchev itd.) in iz njih razbira najpogosteje izgovore ter opravičila za ubijanje živali z lovom. Nekaj primerov: takšni smo se rodili, moški ima primaren instinkt za eksterminacijo; tako je že od nekdaj; lov naredi pravega moškega, pravega bojevnika, pravega Bulgara; različne živali zaslužijo različno obravnavo; človeški odnosi so resnični samo med lovom; zgolj lov zagotavlja harmonijo z naravo; pravi lovci so dobri, slabi so divji lovci; z ubijanjem živali ni nič narobe; smo del lovske skupine Todorja Zhivkova, Pencha Kubadinskega in drugih komunističnih vodij. Bolgarska literatura prav tako prikazuje širok razpon občutij, s katerimi se povezuje lov: od obžalovanja in priznanja pohlepa in krutosti prek dvoma ter (pristnega ali lažnega) usmiljenja do lahkomiselnosti in uživanja v hrani, trofejah, nečimernosti.

1. mednarodna konferenca
Slavistični znanstveni premisleki

Maribor, 1. in 2. december 2017

Smrti živali: kritična animalistična perspektiva
Zbornik povzetkov

Izdajatelja:

Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru
Slavistično društvo Maribor

Uredila:

Branislava Vičar

Prevod povzetkov iz hrvaščine in srbske:

Gjoko Nikolovski

Prevod povzetka iz bolgarske:

Branislava Vičar

Lektura:

Branislava Vičar

Melita Zemljak Jontes

Oblikovanje:

Maja Šušteršič

Organizacijski odbor:

Branislava Vičar (predsednica), Gjoko Nikolovski, Natalija Ulčnik, Melita Zemljak Jontes

Tisk:

Graffiti Studio

*1. mednarodna konferenca
Slavistični znanstveni premisleki
Maribor, 1. in 2. december 2017
Smrti živali: kritična animalistična perspektiva
Zbornik povzetkov*

Filozofska fakulteta
Oddelek za slovanske jezike in književnosti

Misel na naslovnici: Jure Detela
Fotografija na naslovnici: KS iz cikla HO-VRT, avtor Herman Pivk